

моја

ЗЕМЈА

број 126
ноември 2017
www.ffrm.org.mk

ЧЛЕНСКО СПИСАНИЕ
ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО И РУРАЛЕН РАЗВОЈ

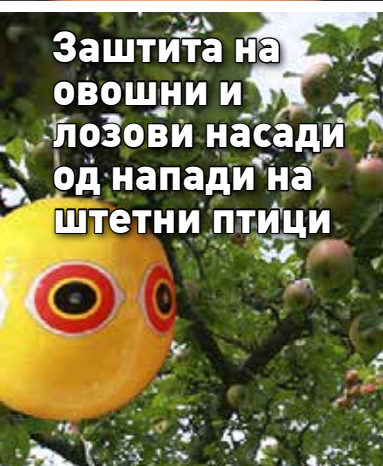
ПЛАТФОРМИ ЗА
БЕРБА НА ЈАГОДИ

Струмичко бело злато

Заштита на
овошни и
лозови насади
од напади на
штетни птици

Одгледување
жолт кантарион

Боровинката
доходовна
култура

Алергија на
пчелин отров

Како да станам член во ФФРМ

Според Статутот на ФФРМ, постојат два типа на членови во ФФРМ:

Групни членови - регистрирана и оперативна и финансиска активна група на фармери - земјоделски здруженија, регионални и национални сојузи, земјоделски задруги и/или трговски друштва формирани од земјоделски здруженија

Индивидуални членови - Секој жител на Македонија, инволвиран или заинтересиран за земјоделството кој го исполнува основниот критериум - да е евидентиран фармер во Единствениот Регистар за земјоделци на МЗШВ, или е член на земјоделско стопанство.

Индивидуалниот член може да одлучи дали ќе членува во некоја од социјалните мрежи на ФФРМ.

Покрај редовните членови ФФРМ воведува и статус на придружни членови, тоа се правни и физички лица кои можат да ги користат услугите на организацијата, но немаат право на глас.

Контакт:
ФФРМ - Главна Канцеларија
Ул. Гиги Михајловски бр. 4, 1/1
1000 Скопје
Тел/факс: 389-02-30 55 646

СОДРЖИНА

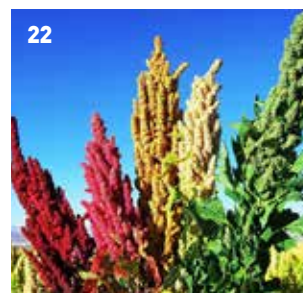

**ЕУ:
ВО ЕУ СЕ ПОМАЛКУ МЛАДИ
ФАРМЕРИ - НЕ ПОМАГА НИ
ОБИЛНОТО ФИНАСИРАЊЕ**

**Преработки:
МАЦУНОТ - ПРОИЗВОД
СО ДОДАДЕНА ВРЕДНОСТ
НА ГРОЗЈЕТО**

**Нови култури:
КВИОНА МАЈКА
НА СИТЕ ЗРНА**

Списанието „Моја земја“ излегува месечно и е во сопственост на Федерацијата на фармерите на Република Македонија. Првиот број излезе како организациски билтен на ФФРМ во април 2003 година, а од јуни 2016 се дистрибуира како месечно членско списание за земјоделство и рурален развој.

**ФЕДЕРАЦИЈА НА ФАРМЕРИТЕ
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

„Моја земја“,
ноември 2017, бесплатен примерок
Издавач:
Федерација на фармерите на
Република Македонија
Адреса на седиштето и
уредништвото:
Ул. Гиги Михајловски бр. 4, 1/1
1000 Скопје
Главен и одговорен уредник
Билјана Петровска - Митревска
biljana.petrovska@ffrm.org.mk
Уредник: Благојче Најдовски
Тел/Факс: 02 30 55 646
e-mail: mojazemja@gmail.com

Печати: Пропоинт
Ул.1520 бр.12 А 1050 Скопје
Печатен на 20 октомври 2017
Тираж 500 примероци
Маркетинг и дистрибуција
Благојче Најдовски 070/937132
pcelaveles@yahoo.com
Број на жиро сметка:
300-0000015837-55,
Комерцијална банка
Фото-вест насловна
Благојче Најдовски

Стручни соработници:
Доц. д-р Маргарита Давитковска
Доц. д-р Звезда Богевска
Дипл.агр.инж.Захаријев Ванчо
Дипл.агр.инж.Ефтим Каракамчев
Др. Невенка Аџиевска
Проф.Виолета Димовска
Проф.др Тошо Арсов
Деспина Крстевска
Ирена Гареска
Јасмина Луканова

Дизајн:
Бригада дизајн [brigada.mk]

Почитувани читатели, сите сугестии, забелешки, прашања и критики, Ве молиме, да ги испраќате на емаил адресите наведени во импресумот. Со тоа ќе влијајете на квалитетот на содржината и ќе добиете информации за Ваше подобро и поквалитетно земјоделско производство или развој на средината. Затоа, редакцијата Ве охрабрува да ни пишувате.

15

години постоење на ФФРМ

Кавадарци е родното место на организацијата, каде што се одржа и првото конститутивно собрание во јули 2002 та година, именувана најпрво како Федерација на македонските фармери – ФМФ, на кое е избран првиот претседател на Федерацијата, Петко Златев. Организацијата својата историја ја започнува со голем оптимизам и динамика која трае се до денес. Како структурен модел во 2004 година го зема примерот на организирање на Шведските фармери преку склучување на договор за соработка со Шведската федерација на Фармерите - ЛРФ. Sida - Шведската Агенција за развој го препозна значењето на формирање на една ваква организација, и заедно со ЛРФ - Шведската федерација на фармерите 10 години, силно ја поддржуваат во исполнувањето на нејзината мисија и визија, како финансиски така и со техничка поддршка а најмногу преку размена на искуства. Соработката продолжува понатаму преку Шведскиот кооперативен центар We Effect каде што во изминатите три години се работеше на голем број на теренски посети, активности за обединување, едуцирање и лобирање за земјоделците, со посебен фокус на малите земјоделци, јакнење и развој на земјоделските кооперативи и економско јакнење, како и поголемо вклучување на жените – фармери во одлучувачките структури на организацијата и креирањето на земјоделската политика. Токму со оваа поддршка за првпат е истакнат и проблемот со руралната сиромаштија во РМ.

Имено, голем број на вклучени лица ја започнаа својата кариера во Федерацијата, за да денес се на многу значајни позиции како советници за земјоделство, консултанти и друго, а некои ја градат својата кариера во неа и се со големи амбиции да помогнат во развој на секторот.

Повеќе од 15.000 лица на директен или индиректен начин биле вклучени во работата на организацијата, и тоа: како членови на управните тела, како вработени, како волонтери, учесници на обуки за студиски посети, школо за лидери, бизнис академија и многу други обуки, преку студиски патувања надвор од државата, преку организирани саеми и многу други форми. •

Со мирен марш одбележан Меѓународниот ден на руралната жена

Федерацијата на фармерите на РМ и Мрежата за рурален развој на РМ по десети пат со марш и хуманитарна прослава го одбележаа 15 октомври – Меѓународниот ден на руралната жена. Оваа година се одржа на 17 октомври (Интернационален ден за борба против сиромаштијата) во Ресен со мирен марш каде што се истакна потребата на руралната жена за нејзино економско јакнење, поголемо нејзино инволвирање во креирањето на земјоделските политики, дискриминација и заедничка борба против традиционалните бариери кои најмногу

прават проблем во делот на нејзината едукација и развој. Одбележувањето на денот беше во Отешево во Lake View каде што со хуманитарна акција се собраа финансиски средства кои се донирани на сиромашно семејство од Преспа. За првпат во организацијата се вклучија во организацијата здружението „Благој Котларовски“ од Ресен, членки на ФФРМ и поддршка даде и Македонската Платформа против сиромаштија кои воедно сметаат дека проблемот со руралната сиромаштија најголемо негативно влијание има на жениети од руралните средини. ●

РАБОТА, колку да не е без ич

Федерација на фармерите на РМ учествуваше и ја поддржа Национална конференција на лицата кои живеат во сиромаштија и социјална исклученост „Работа, колку да не е без ич“, организирана по шестти пат од Македонската платформа против сиромаштија. На самата конференција е потенциран проблемот со руралната сиромаштија истакнувајќи дека според семејниот приход земјоделските семејства се втори по нивото на сиромаштија, 77% имаат статус на неплатени семејни работници. Едни од најпогодените лица од сиромаштија се жените и младите, чиј труд навистина им не е непризнаен.

„Работат со години на поле и поради традиционалните бариери скоро 90% од нив не се сопственици на имот и земјиште и поради тоа не можат да се регистрирани како земјоделци, не се осигурани и не остваруваат право на пензија“, истакна Васе Мојсовска, жена – фармер, член на ФФРМ

Голем проблем што го турка руралното население во сиромаштија се климатските промени како што се поплавите, сушата и незагарантираниот пласман на земјоделски производи уште повеќе ги осиромашува.

„Ограничен пристап до здравствени институции, лоша инфраструктура, голем број на села во државата сеуште немаат канализација, водоводна мрежа односно има села каде што и не се пие вода, неписменост, лош третман од страна на социјалните институции кон лицата со попречености, незгриженост на стари лица, како голема затсепеност на семејно на-

силство посебно насилство маж кон жена или син кон мајка“, потенцира Билјана Петровска – Митревска од ФФРМ во своето излагање, која што истакна дека невладиниот сектор токму преку Македонската Платформа против сиромаштија треба да работи обединето, заеднички во делот на лобирање и застапување пред надлежните институции во сузбивањето на овој проблем, кој ги опфаќа сите граѓани на државата правејќи ги се повеќе понижени и обесправени.

Билјана Дуковска од МППС вели дека предизвикот за конференцијата претставувале ставовите од типот: „сите сме вработени – а сиромашни“, како и бројките кои покажуваат дека многу мал број од луѓето стигаат до просечната македонска плата. Таа додава дека под поимот сиромаштија не треба да се подразбира само слаб приход, туку и пристап до основните услуги.●

Предлози на ФФРМ за Програмата за финансиската поддршка за рурален развој за 2018 година

Федерацијата на фармерите на Република Македонија преку својот секторски систем за лобирање и координативното тело во изминатиот период ги разгледува финансиските поддршки на Владата со тоа што Ви ги доставуваме следните наши предлози наменети за новата Програма за финансиска поддршка за рурален развој за 2018. Барањата ФФРМ ги презентира на состанокот во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство одржан на 28.09.2017 .

Според направените анализи зголеменото негативно влијание на климатските промени во земјоделството доведува до намалување на производството и квалитетот на земјоделските производи. Тоа најмногу оваа година се забележа и во овоштарството, лозрството, поледелството и градинарството. Од друга страна во делот на сточарството климатските промени се едни од причините на појава на нови болести како што е јазлестата кожа, која направи големи проблеми во сточарството во југо-источниот регион на државата.

Врз основа на горенаведеното ФФРМ го предлага следното:

Да се издвојат средства за обуки и едукација на земјоделците, со посебна насока на практична обука и едукација за пролагодување на земјоделството на климатски промени.

Покрај системите за наводнување капка по капка во рамките на истоимената Програма да влезат и нови технологии со кои ќе се ублажат негативните ефекти од климатските промени, како што се оросувачите кај овоштарството и лозарството и спринклерите во градинарството и поледелството.

Во делот на овчарството да се направи сразмерно финансирање на поддршката за овчарите и на високите и низинските предели, со оглед на фактот што оваа година големи штети претрпеа одгледувачите на овци во низинските предели од страна на сушата.

Иселувањето на младите од руралните средини е тренд кој што од година во година расте. Токму за да се

намали овој тренд и доколку исто така се земе фактот дека оваа година околу 3000 апликации беа поднесени за млад земјоделец, а одобрени се 120 согласно буџетските финансии ФФРМ предлага:

Мерката за поддршка на млади земјоделци да остане и да се зголемат финансиите за оваа поддршка за да можат поголем број на млади земјоделци кои аплицираа да се поддржат.

Според анализите на ФФРМ добиени преку информации на своето членство ФФРМ бара да се зголеми поддршката за подигнување на нови лозови и овошни насади и да се направата измени во критериумите за подигнување на нови насади, кои токму спречуваат фармерите да аплицираат. ФФРМ ги дава следните предлози:

Промена да се направи во делот на времето на поднесување на апликацијата и тоа да биде од 01.10.2018-01.10.2019

Исто така во текстот за критериуми да се направи измени каде што ќе пишува „подигнување на нови овошни и лозови насади на површини“, а не подигнување на нови овошни и лозови насади на нови површини.

ФФРМ предлага Мерката за консолидација на земјоделското земјиште да остане

Токму за развојот на земјоделството, посебно во делот на градење на конкурентен производ и развој на руралните средини важна е продажбата и добрата цена, така што ФФРМ смета дека со инвестиции во маркетинг и преработка може да се поттикне решавањето на овај долгогодишен проблем. За таа цел ФФРМ предлага:

Инвестиции за преработка и маркетинг на земјоделски производи да се зголеми.

Решението на проблемот со откупот и ниските цени каде што земјоделците се манипулирани најмногу од откупувачите и земјоделските компании кои вршат

откуп е развојот на земјоделското задругарство. За да може кооперативното здружување да се развива ФФРМ предлага:

Зголемување на поддршката за земјоделски задруги (опрема за обработка и преработка, механизација и едукација).

Поддршка преку саемски манифестации за промоција на земјоделските задруги

Органското производство кое е тренд во развој кај нас најмногу се соочува со проблемот на количини кои се потребни да се обезбедат. За таа цел ФФРМ предлага:

Зголемување на поддршката за органското производство во насока преработка и доработка

Потребно е поголемо инволвирање на НВО во делот едукација и промоција за руралниот развој, како и подготовка на теренски анализи, така што ФФРМ предлага:

Имплементација на мерката 1.5. (Спроведување на истражувања, изработка на анализи, предлог-проекти, студии од областа на земјоделство и руралниот развој).

ФФРМ предлага да се направи промена на критериумите во Мерката 322 (обнова и развој на селата) односно во Програмата да стои дека ќе се финасираат проекти на општините за изградба на патишта, водоводни и канализациони мрежи во должина од 1 км па натаму. Или ако тоа одзема многу финансии да се промени бидејќи во државата постојат голем број на села со полуизградени патишта, канализации и водоводни мрежи кои правата проблеми на руралното население. Како примери на самиот состанок ги посочивме патот кај Дојран и канализационата мрежа во неготинското село Треник.

ФФРМ во делот на родовата застапеност и поголемо мотивирање на жените од руралните средини да учествуваат во аплицирање на истоимената Програма, кое ќе доведе и до поголемо економско јакнење на руралната жена, ФФРМ го дава следниот предлог:

Жените да имаат исто како и младите без разлика на возраста 55% покриеност на инвестицијата.

Во делот на административните процедури на имплементацијата на Програмата, ФФРМ предлага:

- Продолжување на рокот за аплицирање на 45 дена за оние мерки кои траат 30 дена
- Подготовка на календар за објава на огласи за мерките за апликации, за да можат навремено земјоделците да ја набават потребната документација
- Контролата на терен да биде за време на вегетација, а не послам бербите
- По одобрен проект, финансиските средства да се префрлаат што е можно побрзо и тоа посебно за младите.

ФФРМ предлага во рамките на Програмата за финансиска поддршка за руралниот развој 2018 да влезат и следните мерки:

Гарантниот фонд за ИПАРД апликациите што ќе обезбедува до 50 % од потребните банкарски гаранции и ќе помогне на земјоделците полесен пристап до кредитите од комерцијалните банки.

Интервенцион фонд за штети од климатски промени.

Финансирањето на каматната стапка да продолжи да постои.

Во ЕУ се помалку млади фармери – не помага ни обилното финансирање

Земјоделството е еден од приоритетите за финансирање на Европската унија. Во рамките на Европската заедничка земјоделска политика во рамките на вториот столб во периодот од 2007 до 2020 година е предвиден буџет од 15,7 милијарди евра за финансирање на младите фармери во руралните средини на ЕУ, а во рамките на првиот столб за финансирање согласно европската заедничка земјоделска политика за периодот од 2014 до 2020 година се предвидени средства во износ од 2,6 милијарди евра. Но, извештајот од Европскиот ревизорски суд утврдил дека и покрај обилното финансирање не се остваруваат целите.

Пишува: Благојче Најдовски

Извор:
Специјалниот извештај на Европскиот ревизорски суд; Поддршката на ЕУ на Младите фармери би требало да биде подобро насочена на поттикнување на ефикасна обнова на генерациите;

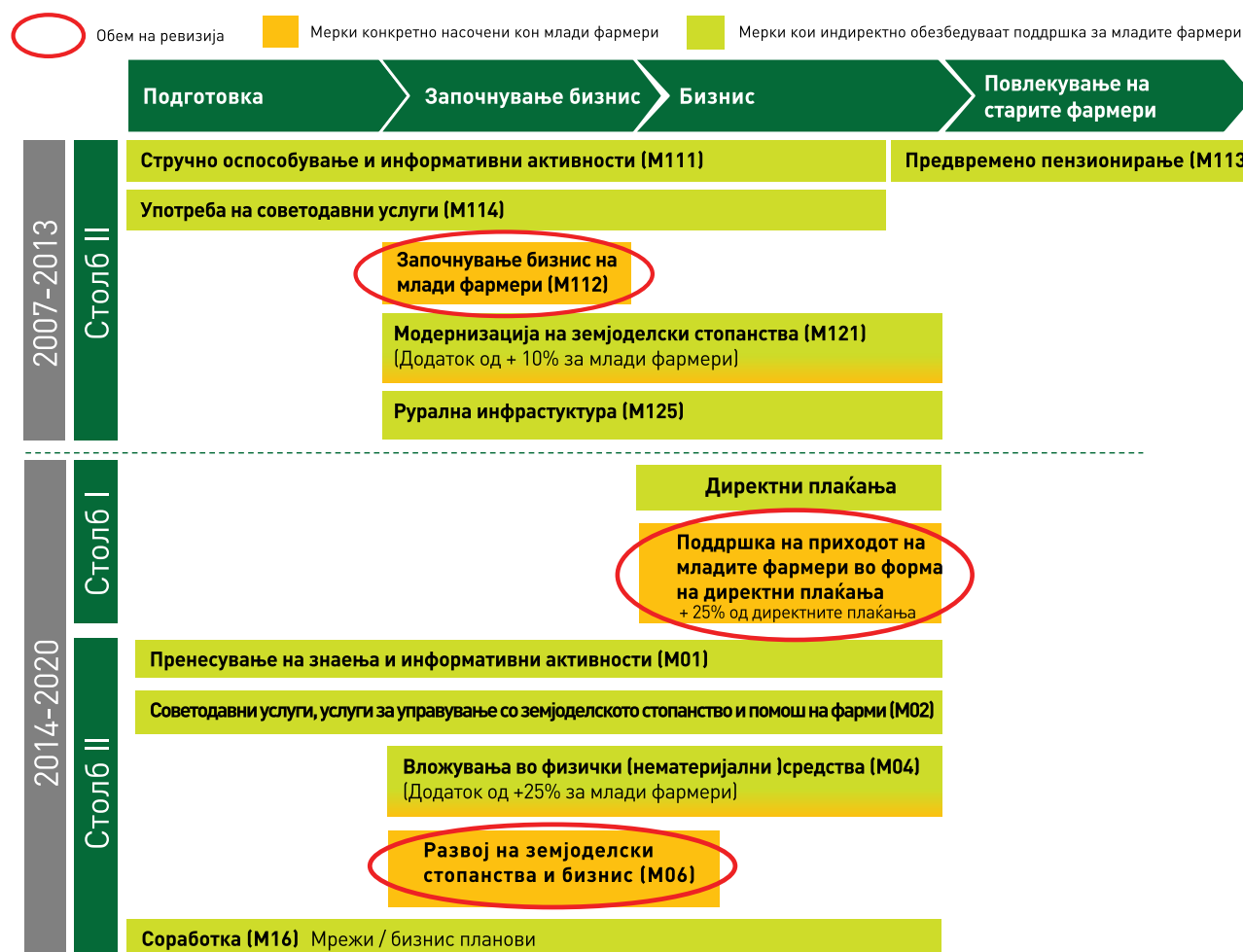
Се помал број на жители на ЕУ се занимава со земјоделство, и вкупниот број на земјоделци во ЕУ нагло се намалува. Според податоците на Еуростат од вкупно 14,5 милиони фармери на ниво на ЕУ во 2005 година се намалил на 10,3 милиони во 2013 година. Што е повеќе од една четвртина од вкупниот број на фармери за период од една деценија.

Специјалниот извештај на Европскиот ревизорски суд; **Поддршката на ЕУ на Младите фармери би требало да биде подобро насочена на поттикнување на ефикасна обнова на генерациите;** покажува загрижувачки податоци за ситуација во европското земјоделство и мора да биде поттик за коренити промени насочени спрема зачувување на руралните простори и земјоделското производство на ЕУ воопшто. Депопулацијата на руралните средини во ЕУ е особено изразена во последниот период особено на периферните држави членки на ЕУ постојано се намалува бројот на фармерите. Во последната деценија Европската Унија изгубила 3,8 милиони фарми што претворено во поинакви бројки е затворање на илјада фарми дневно на ниво на ЕУ. Од сите членки на ЕУ само Австрија и Полска имаат ефикасни програми за задржување на младите фармери во Руралните средини каде процентот на младите фармери во вкупниот процент на фармери е над 10%.

Финансирањето на младите фармери во Хрватска е до 50000 евра неповратни сретства за младите фармери за започнување на сопствен бизнис. Но, и оваа мерка не е доволно атрактивна. За споредба во програмата за рурален развој на Република Македонија оваа мерка изнесува 10000 евра, но во Хрватска иако сумата е петкратно повисока, за нив е недоволен мотив да ги задржи младите фармери да останат на своите родни огништа. Тука е и примерот на градот Осјек кој ги има сите услови за развој на земјоделството на плодната славонска почва, но младите од овој дел на Хрватска масовно се селат во Ирска.

Смената на генерации во земјоделството е висок приоритет за Европскиот парламент кој во 2008 година наведе дека смената на генерации во земјоделското производство мора да го одржи високото ниво на квалитет на храна во ЕУ, но и самоодржливоста во производството на храна во ЕУ и побара таа да се стави како еден од приоритетите на заедничката европска земјоделска политика. Исто така, Европскиот парламент во 2014 година нагласи дека младите фармери и смената на генерации во европското земјоделство се од темелна важност за одржливоста и конкурентноста на европското земјоделство. Повереникот на ЕУ за земјоделство Фил Хоган истакна дека смената на генерации во земјоделското производство подразбира многу повеќе од смалувањето на просечната старост на фармерите во ЕУ. Тука се и новите технологии но и пристапот до земјиште и финансиски средства и знаењето како предуслови за развојот на европското земјоделство.

Преглед на ЕУ мерки за поддршка на млади фармери во периодот 2017-2020 година

Поддршка на ЕУ за младите фармери

Вкупните буџетски средства на ЕУ доделени специјално за поддршка на младите фармери во периодот 2007-2013 година изнесуваа 9,6 милијарди евра. Оваа сума двојно се зголеми од 3,2 милијарди евра, што беше ставено на располагање во рамките на мерката за стартување на бизнис на вториот столб за периодот 2007-2013 година на 6,4 милијарди евра за периодот 2014-2020, главно поради воведувањето на дополнителни директни исплати на млади фармери од првиот столб. Вкупните јавни трошоци, вклучувајќи ги и националните фондови кои ги финансираат земјите - членки за започнување на вториот столб, изнесува 18,3 милијарди евра.

Во периодот 2007 - 2020 ЕУ има за цел да ја поттикне смената на генерации во областа на земјоделството за што издвои 9,6 милијарди евра за исплати на млади фармери. Судот откри

дека таквата поддршка честопати не била добро дефинирана и не ги дала очекуваните резултати и ефекти.

Кога станува збор за првиот столб (директни плаќања), во минатото во ЕУ беше обезбедена поддршка во стандардизиран формат кој не одговарал на потребите младите фармери, покрај потребата за дополнителни приходи.

Кога станува збор за вториот столб (рурален развој), поддршката била повеќе усогласена со потребите на младите луѓе земјоделците (на пример, воведување на органско производство или иницијативи заштеда на вода или енергија), но владините тела не секогаш ги применувале процедурите за избор на најдобри проекти.

Судот препорачува да бидат подобро дефинирани целите на поддршка од ЕУ и истите да бидат подобро насочени за поттикнување на смена на генерациите во европското земјоделство.

СТИМУЛАЦИИ

На ниво на Европска Унија во периодот од 2007 година до 2020 година во рамките на Европската заедничка земјоделска политика во рамките на вториот столб во периодот од 2007 до 2020 година е предвиден буџет од 15,7 милијарди евра за финансирање на младите фармери во руралните средини на ЕУ а во рамките на првиот столб за финансирање согласно европската заедничка земјоделска политика за периодот од 2014 до 2020 година се предвидени средства во износ од 2,6 милијарди евра. Но, извештајот на Европскиот ревизорски суд утврдил дека и покрај обилното финансирање не се остваруваат целите и нема значителни показатели дека инвестираните сретства ја постигнале својата цел. Една од причините е дека Бриселската бирократија до сега не ги разбира доволно потребите на младите фармери. Бројот на младите фармери на ниво на Европската Унија од 3,3 милиони млади фармери се намали на 2,3 милиони фармери. Депопулацијата на руралните средини на ЕУ и напуштањето на младите зема се поголем замав. Еден од главните проблеми на младите фармери е сопственоста на фармите но и неповолни камати на кредитите за нови инвестиции. Но и соодветна општествена, социјална и комунална инфраструктура блиска на онаа во урбаните средини. ●

Куртовска Капија во заштитен простор

Пишува: Благојче Најдовски

Ламче Митров млад земјоделец од Грдошорци - Струмичко поседува околу 15 декари пластеници во кои одгледува повеќе градинарски култури. „Куртовска капија одгледувам од кога паметам за себе, порано ја одгледувавме на отворено, но поради појава на болести и високи температури приносите почнаа да се намалуваат, па затоа бевме приморани да ја смениме технологијата на производство и сега ја одгледуваме исклучиво под заштитен простор,“ вели Митров.

Во минатото особено големи штети ни правеше дождот, па така по се-

кој дожд имавме болести од кои на пиперката и го намалуваа приносот, но сега во пластениците имаме заштита од атмосферски влијанија, а фолијата дава заштита од УВ зраци но и од некои штетници - појасни Ламчо.

Почетокот на сезоната на Куртовската капија започнува во втората половина од месец април. Прво правиме расад кој во почетокот на јуни го расадуваме во пластениците. Со плевелите немаме проблем затоа што на секои две до три години правиме соларизација на површините, а тоа го правиме со покривање на почвата со најлон под кој пуштаме вода. Со помош на сонцето се создава водена пареа и почвата на тој начин се

загрева на многу голема температура и на тој начин се уништуваат предизвикувачите на повеќе болести но исто така се уништуваат и семињата на плевелите. На тој начин вршиме еден вид на стерилизација на почвата објаснува Митров.

Во пластениците имаме инсталирано систем за наводнување капка по капка, бидејќи без капка нема ништо истакнува Ламчо. Наводнувањето го правиме според потребите. Растенијата во пракса ги наводнуваме отприлика на секои 7 дена, а водата ја црпиме од бунари со пумпи на бензин. Каде согласно потрошувачката на бензин правиме проценка на количеството на вода - истакнува Митров.

Системот капка по капка го користиме за прихрана на растенијата, а ѓубрењето го правиме со кристални ѓубрива кои ги аплицираме во системот за наводнување. Во текот на вегетацијата правиме минимум пет прихранувања каде за разлика од домати каде главната прихрана е пред плодоносењето, кај Куртовската капија е обратно, до плодоносењето прихраната е помала за растенијата да не направат голема лисна маса која прави проблеми во производството особено во заштитен простор. За прихрана на растенијата им даваме азот, фосфор, калиум, железо и магнезиум во зависност од нивните потреби.

Бербата на капијата почнува од месец септември до средината на октомври, а приносите се движат од 5 до 7 тони на декар во зависност од условите. Цената оваа година беше од рефус пиперка 16 денари еден килограм за индустриска преработка, па се до 25 денари за еден килограм пиперки од екстра прва класа - истакна Митров. ●

Заштита на овошни и лозови насади од напади на штетни птици

Пишува: Ефтим Каракамчев

БАЛОНИ ЗА ИСТЕРУВАЊЕ НА ПТИЦИ

Балонот треба да се наполни со воздух и да се постави на дрвена летва или да се закачи на дрвцата. Доколку има можност најдобро е да се наполни со хелиум и да се остави да виори на 4-5 м над насадот.

Балонот е изработен од квалитетен винил и во светли бои. Кога птицата се приближува до балонот очите кои што се холографски цело време ја следат, се движат и ја плашат птицата. Освен тоа црвената боја на балонот влева страв кај птиците. Проблем кај овој начин е тоа што со тек на време птиците се навикнуваат и не се плашат од балоните. Балоните може да ги нарачате од преку интернет нна Алиекспрес за двесетина долари комплет.

ПЛИНСКИ ТОП ЗА ИСТЕРУВАЊЕ НА ПТИЦИ И ДИВИ ЖИВОТНИ

Плинскиот топ врши заштита на насадите од птици и диви животни на еколошки начин без притоа да нанесе било каква штета на околината, цената на еден топ се движи од 50 евра во странство до 100 евра кај нас плус трошокот за плинската боца

Доменот на заштита е 5000м², има многу мала потрошувачка на плин, и е лесен за употреба.

Карактеристика на плински топ:

- Произведува звук од 120 DB.
- Домен на заштита 5000м².
- Интервал на експлозија од 40 секунди до 40 минути.
- Може да се направат 30,000 интервенции со 12кг плин.
- Временските услови не влијаат на работењето на топот.
- Температура на работење е од -4 до +40 степени.

- Едноставен е за инсталација и за користење.
- Работи без вибрации.

Кај нас сеуште не се целосно прифатени овие начини на заштита, дел од неинформираност на фармерите а најголем проблем е фактот што не се во можност фармерите да прават дополнителни трошоци со оглед на моменталната состојба во земјоделството и ниските откупни цени на земјоделските производи.

Во наши услови земјоделците користат неколку модели на заштита од птиците. Најчеста и најстара метода е изработка на плашило во вид на човечка фигура, потоа се изработуваат и плашила во форма на змеј кој при ветровито време лебдат над насадот.

Се поставуваат и мртви птици или вештачки мртви птици кои што сигнализираат опасност на останатите птици. ●

Маџунот

- производ со додадена вредност на грозјето

Пишува: Проф. Виолета Димовска

Маџунот е производ со признак на традиционален производ, што значи примената на технолошки постапки (третирања со препарати) треба да е сведена на минимум. Гроздовиот сок треба да е бистар за да во текот на чувањето не дојде до појава на талог кој го нарушува како визуелниот карактер така и квалитетот на маџунот. За подобар квалитет, времето на одвојување на гроздовиот сок треба да е што пократко за да се спречи појавата на оксидација и можноста за почеток на ферментација.

Одгледувањето на виновата лоза има традиција стара повеќе од 3.000 години. Грозјето се конзумирало пред се во свежа состојба. Потребата од храна во текот на цела година, ја наметнува и потребата од изнаоѓање начини на конзервирање и пред се производство на преработки од грозје. Со варење на гроздовиот сок или шира се добива густа маса која е позната како гроздов мед или маџун. Тој е со оригинален вкус и специфична арома на сортата грозје од која се произведува. Тој е богата ризница со многу хранливи состојки пред се природни шеќери од кои доминира гликоза и фруктоза, што целосно го заменува рафинираниот бел шеќер. Содржи многу минерални материи, танини, органски киселини, високо енергетски супстанции и т.н. Се препорачува и за зајакнување на имунитетот со што организмот е поотпорен на болести. Доволна е количина од 30 – 50 ml за одржување на имунитетот, и количина од 100 ml за закрепнување на организмот.

Како суровина за производство на маџун може да се користи гроздов сок од вински и трепезни сорти. Маџунот е производ со знак на традиционален производ, што значи примената на технолошки постапки (третирања со препарати) треба да е сведена на минимум. Гроздовиот сок треба да е бистар за да во текот на чувањето не дојде до појава на талог кој го нарушува како визуелниот карактер така и квалитетот на маџунот. За подобар квалитет, времето на одвојување на гроздовиот сок треба да е што пократко за да се спречи појавата на оксидација и можноста за почеток на ферментација. Па од тука, се наметнува и потребата за користење на соодветна опрема како што е гроздомелачка, садови за таложеење, како и садови со можност за регулирање на температурата.

Маџунот е производ со додадена вредност на почетната суровина односно гроздето. Зошто: затоа што продажната цена на 1 кг грозје се движи од 10-20 денари во зависност од сортата и намената (вински и трепезни), а продажната цена на 1 литар маџун се движи од 350 – 500 денари. ●

ОДГЛЕДУВАЊЕ ЖОЛТ КАНТАРИОН

Пишува: Доц. д-р Звезда Богевска
Доц. д-р Маргарита Давитковска

КАНТАРИОН (HYPERICUM PERFORATUM)

Кантарионот е повеќегодишно зелесто растение. Познат е уште од дамнешни времиња по неговите лековити својства. Од него се прави познатото кантарионово масло кое има повеќекратна употреба во народната медицина. Латинскиот назив на растението *Hypericum perforatum* потекнува од грчкиот збор *hyper* = над и *eion* = мисла што ја означува неговата особена лековитост. Како

самоникното растение се среќава во дабови и борови шуми, ливади и пасишта како и на запуштени терени. Моментално кантарионот е едно од најбараните и најмногу истражувани лековити растенија во Европа.

Кантарионот потекнува од источна Европа и западен Сибир, а подоцна се проширил по цела Европа, Америка и Австралија. Во преку 20 држави (Австралија, Нов Зеланд, Индија, земјите на северна и јужна Америка, Јужна Африка) и покрај лековитите својства кантарионот е инвазивен плевел кој ја потиснува природната популација на крмни растенија и во поголема концентрација може да биде токсичен за животните.

МОРФОЛОШКИ ОСОБИНИ

Стеблото на кантарионот е цврсто и може да достигне височина од 100 cm. Листовите имаат јајцевидна и издолжена форма со должина од 3 до 4 cm. Жлездите на листовите изгледаат како ситни точки па на светлина изгледаат како перфорации. Поради ова морфолошко обележје кантарионот го добил латинското име *perforatum*. Коренот е разгранет. Цветовите се жолти со големина од 2 до 3 cm. Цветањето трае од јули до август. Плодот е чаура во кој се сместени тврди кафени семки. Семките созреваат во август и септември.

АГРОЕКОЛОШКИ УСЛОВИ ЗА ОДГЛЕДУВАЊЕ

Температура

Кантарионот нема големи барања кон надворешните услови. Погодни се сончеви терени, а најмногу сончева топлина и светлина му треба за време на вегетативниот пораст и цветањето. Добро ги поднесува ниските зимски температури.

Вода

Треба да се внимава на количеството на вода во почвата, бидејќи се работи за култура која не бара премногу влага во почвата. Треба да се наводнува после првиот откос, бидејќи на овој начин се обезбедува повисок принос за вториот откос.

Почва

Одгледувањето на кантарионот е возможно на повеќе типови почва па дури и на сиромашни ридско-планински терени. Сепак, најдобри резултати се добиваат при одгледување на длабоки и растресити почви, бидејќи на тој начин се овозможува правилен развој на коренот.

ТЕХНОЛОГИЈА НА ОДГЛЕДУВАЊЕ

Плдоред

Кантарионот е повеќегодишно растение па поради тоа најдобри преткултури се оние кои ја оставаат почвата чиста од плевели како што се окопните култури. Кантарионот е многу осетлив на плевели па затоа треба да се обрне посебно внимание на плевелите. На исто место останува 10 години.

ОБРАБОТКА НА ПОЧВАТА

Пред сеидба потребна е длабока обработка на почвата. Се препорачува обработката да се изведува што е можно подлабоко, бидејќи кантарионот е повеќегодишно растение.

ИСХРАНА

Кантарионот бара плодни почви па затоа се препорачува употреба на арско ѓубриво во количества од 30 до 50 t/ha. Минералните ѓубрива се употребуваат непосредно пред сеидбата во количества од 300 до 400 kg/ha. Прихранувањето се изведува во два наврати на почетокот и на крајот од вегетацијата обично со азотни ѓубрива и со 150 до 200 kg/ha KAN.

СЕИДБА/САДЕЊЕ

Кантарионот може да се одгледува генеративно со семе или вегетативно со делење на старите резници. Во комерцијално производство кантарионот најчесто се произведува од семе со директна сеидба или со производство на расад.

Производството на расад започнува со сеидба во леи во јули. Во текот на летото младите растенија треба да се поливаат. За 1m² расад потребно е 0,5g семе од кое се добива од 300 до 400 садници.

Садењето на младите растенија се препорачува да се изведува на есен за подобро вкоренување на растенијата. Растојанието меѓу редовите треба да изнесува од 50 до 70 cm, а меѓу растенијата во редот од 30 до 40 cm. Оптималниот склоп за 1 ha површина изнесува од 35000 до 50000 растенија.

Директната сеидба на семето во почвата се изведува при крај на есента и рано на пролет. Се препорачува меѓуредово растојание од 50 до 70 cm.

КОСЕЊЕ И ПРИНОС

Најчесто се изведуваат два откоса на кантарионот годишно. Првиот откос е во јуни, додека вториот кон крајот на август. На места со надморска височина повеќе од 800 m можен е само еден откос годишно. Со косењето се отсекуваат цветовите заедно со стеблото со должина до 25 cm. Бербата се изведува во фаза на полно цветање. Вториот откос најчесто се изведува за 35 до 50 денови после првиот. Во првата година на одгледување може да се очекува принос од 2000 до 3000 kg/ha, додека од старите насади годишно за два откоса се добива 4000 до 6000 kg/ha.

УПОТРЕБА

Кантарионот традиционално се користи како антисептик за ублажување и зараснување на рани и гребнатинки. Дobar е за проблеми предизвикани од гастритис и чир на желудник. Од одамна се користи во случај на психички заболувања, бидејќи делува антидепресивно и смирувачки што е научно докажано. ●

БОРОВИНКАТА ДОХОДОВНА КУЛТУРА

Пишува: Јасмина Луканова

БОРОВИНКАТА ПРЕТСТАВУВА ЕДНА ОД НАЈЕКОНОМИЧНИТЕ КУЛТУРИ БИДЕЈКИ МНОГУ БРЗО ВЛЕГУВА ВО РОД, УШТЕ ОД 2-ТА ГОДИНА А ВО 5-ТА ВЛЕГУВА ВЕЌЕ ВО ПОЛН РОД. НАСАДОТ ДОСТА ДОЛГО ВРЕМЕ СЕ ЕКСПЛОАТИРА, ОКОЛУ 25-30 ГОД И ОВОЗМОЖУВА ПОВЕЌЕКРАТЕН ПОВРАТ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ.

Боровинката е култура која што изобилува со витамини и се повеќе е присутна во здравата исхрана како што се овошните јогурти, енергетските чоколади, житариците и тн. Кај нас побарувачката за свежа боровинка е многу мала која од една страна може да биде резултат на отсуството на навиката да се конзумира во свежа форма, но можеби е и поради високата цена во малопродажната мрежа.

Во секој случај пазарот дава јасни сигнали дека е зголемена побарувачката на боровинка и тоа посебно на органската боровинка.

На светско ниво, производството на боровинки го држи Америка и Канада со околу 80% или 350.000 тона на годишно ниво. Европа полска се вклучува во светската понуда: Полска со 12.700 тони, Германија со 10.300, Франција со 9.000 и Шпанија со 5.000 тони годишно.

КАКВИ УСЛОВИ СЕ ПОТРЕБНИ ЗА ОДГЛЕДУВАЊЕ НА БОРОВИНКА!

Клучниот фактор за одгледување на боровинки е pH вредноста на почвата. Доколку сакате да ги избегнете понатамошните проблеми во процесот на производството обезбедете и на боровинката почва со pH 4.5 - 5.5. За одржувањето на ниската pH на почвата во голема мера помага и наводнувањето со дождовница. Измерете ја pH вредноста во пролет и доколку е потребно закиселете ја со сулфурни чипсови. Се разбира ова правило не е релеванто за оние производители кои што ќе се одлучат да произведуваат боровинка во контейнери (саксии) засадени во веќе припремен компост со адекватна pH вредност.

Доколку во вашата градина можете да одгледувате рододендрон, камелија или азалеја тогаш со сигурност знаете дека може да се одгледува и боровинка.

Да не забравиме и на уште еден важен момент а тоа е одржување на постојана влага во почвата. Почвата треба убаво да дренира и да не ја задржува водата на површина но постојано треба да има влага. Секогаш бирајте сончева страна иако боровинката е толерантна на сенка бидејќи осојните места ја држат влагата во почвата подолго време но во тој случај плодот ја губи бојата.

Боровинката скоро и да нема потреба да се реже, посебно во првите 2 години, а понатаму може да се оформува грмушката со мали интервенции и тоа во периодот помеѓу крајот на Февруари и почетокот на месец Март. При резидбата отстранувајте ги старите гранки и водете сметка за новите гранки за да не се намали продуктивноста на грмушката.

Климатските разлики се надминуваат со бирањето на адекватната сорта. Секоја сорта има потреба од различен број на ладни саати. Доколку добро го познавате регионот каде што сакате да ги одгледувате, лесно ќе одлучите за видот на сортата.

Боровинката претставува една од најекономичните култури бидејќи многу брзо влегува во род, уште од 2-та година а во 5-та влегува веќе во полн род. Насадот доста долго време се експлоатира, околу 25-30 год и овозможува повеќекратен поврат на инвестициите.

Во зависност од pH вредноста на вашата земја, добро разгледајте ги техниките на садење на боровинката: садење на сорти каде што лесно се одржува влагата на земјиштето, садење во јами т.е. отварање на дупки со сврдел или багер полнети со подготвен компост со адекватна pH вредност или тумби направени од струганици од дрво.

Изборот на адекватни ѓубрива кои нема да ја зголемат pH вредноста е исто така многу важен момент на кој што посебно треба да се води сметка. Тука се разбира органските ѓубрива од животните не треба да се користат.

ИЗБОР НА АДЕКВАТЕН САДЕН МАТЕРИЈАЛ!

Врз основа на климатските услови изберете адекватна сорта на боровинки и водете сметка за опрашувањето со тоа што ќе засадите најмалку две различни сорти. Доколку садниците се во контейнери, резултатите во овоштарникот се многу поголеми. Не бара потпорна конструкција како во случајот со јабољката, крушите и црешите. Најдобро е да се наводнува со систем капка по капка и добро е да се заштити со противградна мрежа. Многу е потрајна за чување од сите слични на неа како малината, капината. Може да стои и до 30 дена после берба, а моменталната цена на големо на европските пазари се движи околу 5 евра. Производството во оранжерии ќе ви овозможи подобро да ги контролирате условите но и да се одлучите на порани сорти кои ќе ги пласирате порано на пазарот.

Струмичко бело злато

Пишува: Благојче Најдовски

Струмичките кикирики се познат бренд со долга традиција на одгледување. Традицијата на одгледување се негува по подбеласичките села во Струмичко. Еден од поголемите производители на кикирики е и семејството Цветкови од село Габрово распослано на подножјето на планината беласица.

Поседуваме 6 хектари земјоделски површини од кои на 1,5 хектари одгледуваме кикирики а на 3 хектари современ насад со ореви вели младата Наташа Цветкова.

Мајка сум на две деца и сум регистриран земјоделец потекнувам од земјоделска фамилија. А кикирики одгледуваме од кога помнам за себе нив ги одгледувавме и кај мојот татко кој потекнува од струмичкото село Колешино појаснува Наташа.

Кикириката е едногодишно растение она што е специфично за неа е дека плодовите растат под земја во мешунки кои растат на длабочина од 30 до 50 см. Со оглед на количината

на протеини кикириките се преработуваат во масло од кикирики и во путер од кикирики.

Кикириката не бара посебна агротехника за одгледување и бара помалку нега од другите култури кои ги одгледуваме во струмичко вели Наташа.

Таа се седи од средината на месец мај па се до 15 јуни. Окопувањето на кикириката се врши отприлика две недели по садењето и потоа уште еднаш во вегетацијата за да се формираат бразди за наводнување ако има потреба, појаснува Наташа.

Кикириката не бара губрење, нивите на кои ние ја садиме се доста плодни и отпорни на сушен период и кикириката оваа сезона и покрај големата суша не бараше да се наводнува поради квалитетот на земјата но и близината на планината беласица затоа што нашето село е на самото подножје на планината Беласица додава Наташа.

Растојанието на садење на растенијата од корен до корен е 10 до 12 сантиметри а помеѓу редовите од 60 до 70 сантиметри раздалеченост. Кикириката е погодна за органско производство за тоа што не бара некоја посебна заштита.

Бербата (корнењето) на кикириките го правиме во две фази првата фаза е корнењето од земја каде се корнат и се остава растенијата на нивата да се исуши во временски период од една недела а потоа мешунките рачно се одвајуваат од остатокот на растението. Мешунките се ставаат во вреќи и се досушуваат во проветрени простории. Денеска одгледувачите на кикирики користат машини со кои се олеснува производството затоа што кикириките веднаш се истресуваат од земјата и на тој начин производството е по-рентабилно истакнува Наташа.

Просечниот принос е околу 3000 килограми од хектар а просечната цена годинава кикирика во зрно е 120 денари а во мешунки е 100 денари за еден килограм што ја прави една од по-доходливите култури која

не бара посебни агротехнички мерки и работна сила додава Наташа.

Плодовите на кикириките се вадат пред есенските мразеви а зрелоста на кикириките се познава по добивањето на жолтеникава боја на лисјата на растенијата трајноста на кикириките може да биде и до 9 месеци од бербата ако се чуваат во ладилник на ниска температура инаку најдобро е да се чуваат во мешунки а пред употреба да се одвојат од нив.

Наташа истакана дека кикириката се помалку се сadi во струмичко поле а причината е немање на организиран откуп и покрај фактот дека е веќе Таа е препознаен бренд и не чудно и потполно да биде заборавена култура која што моменално се одгледува само во неколкуте подбеласички села. ●

ТИКВА ПОГОДНА ЗА НАШЕТО ПОДНЕБЈЕ

Пишува: Деспина Крстевска

Луфата е едногодишно зеленчуково растение кое спаѓа во фам. Cucurbitaceae, родот Luffa, со два вида: *Luffa cylindrica* Roem. – цилиндрична луфа и *Luffa acutangula* Rohb. – ребреста луфа. Потекнува од Југоисточна Азија, каде што се среќаваат многубројни форми и сорти. Во Македонија се одгледувала во Струмица во шесеттите години од минатиот век, главно за индустриски цели, при што се постигнати добри резултати. Луфата најчесто се одгледува во тропски и суптропски краишта, но успешно се одгледува и во области со континентална клима на сончеви и топли експозиции. Луфата бара многу

топлина за 'ртење, никнување, како и зреење на плодовите.

Плодот е цилиндричен, со должина од 25 до 66 сантиметри и ширина 8-12 сантиметри. Кората е мазна и зелена, при зреење е кафеава и лесно се одделува од внатрешноста. Долго цвета и плодоноси сè до есенските слани. Во првите фази потребна е топлина од 18 до 20 Целзиусови степени и добро затоплена почва со дневни температури од 25 до 32 Целзиусови степени. Луфата бара многу светлина и не треба да се одгледува во сенка. Почвата треба да биде богата со храна и вода, бидејќи развива голема надземна залена маса којашто се потпира

Се претпоставува дека луфата прво е пренесена во Средоземјето од страна на Арапите, а во 17. век се одгледувала во Египет под арапското име Luf. Луфата се одгледувала и во тропските појаси на Африка и Америка каде што се најдени диви видови. Денес, луфата се одгледува најмногу во Јапонија, а се употребува и во Египет, Австралија и Африка.

на потпорна конструкција, транспираира големо количество влага под влијание на сонцето и ветровите. Кореновиот систем е многу плиток што резултира со голема побарувачка на лесно достапна храна и вода. Се одгледува со расад во април и мај во саксии или директно со семе. Бербата на зрели плодови се врши во текот на есента кога добиваат жолтокафеава боја.

Агротехнички мерки за неа на посевот се редовно наводнување, прихранување со фолијарни ѓубрива, окопување, заврзување и сплетување на ластарите за шпалирот. Според повеќе автори, за консумација служат плодовите во технолошка зрелост како тиквичката.

Во физиолошка зрелост се користи за миење на садови, за капење, за изработка на шапки, влошки на обуви, за папучи, во козметиката за изработка на ракавици и појаси за масажа. Семето на луфата се користи за производство на масло, а се употребува и за индустриски цели. На Далечниот Исток го користат сокот од сите сочни делови, суви плодови и коренот од луфата, за изработка за многубројни лекар-

ства, а нејзиното масло и слузта од плодот се користат во народната медицина. Со масажа на природните влакна на луфата, при капење се поттикнува циркулацијата на крвта, при што благотворно се дејствува на организмот. Освен тоа, се отстранува остатокот на истрошената кожа и се дејствува на набраната кожа така што ја прави поеластична, мека и затегната.

Сеидбениот рок на луфата влијае врз должината и тежината на плодот кои се значајни при производството за добивање готов растителен производ – сунѓер и се препорачува сеидба во април. Доколку се сака да се добие семе, најдобар период на садење е месец мај. ●

КВИОНА МАЈКА НА СИТЕ ЗРНА

Пишува:

дипл.земј.инж Захариев Ванчо

Квиноата *Chenopodium quinoa* е растение кое потекнува од Андите –Јужна Америка и е, со многу одамнешна и таинствена историја.Одгледувано е уште од Ацтеките пред неколку илјади години на назад.Потоа неговото зрно заедно со пченкрното и компирот станало едно од трите основни растителни производи во исхраната на Инките. Бидејќи било многу ценето и важен дел од нивната исхрана овој народ неговото зрно го нарекол мајка на сите зрна бидејќи мислеле дека во него се сместени и компир и јајца и млеко и леб. И, оправдано го носело тоа име и заземало тоа место бидејќи денес е веќе научно потврдено.

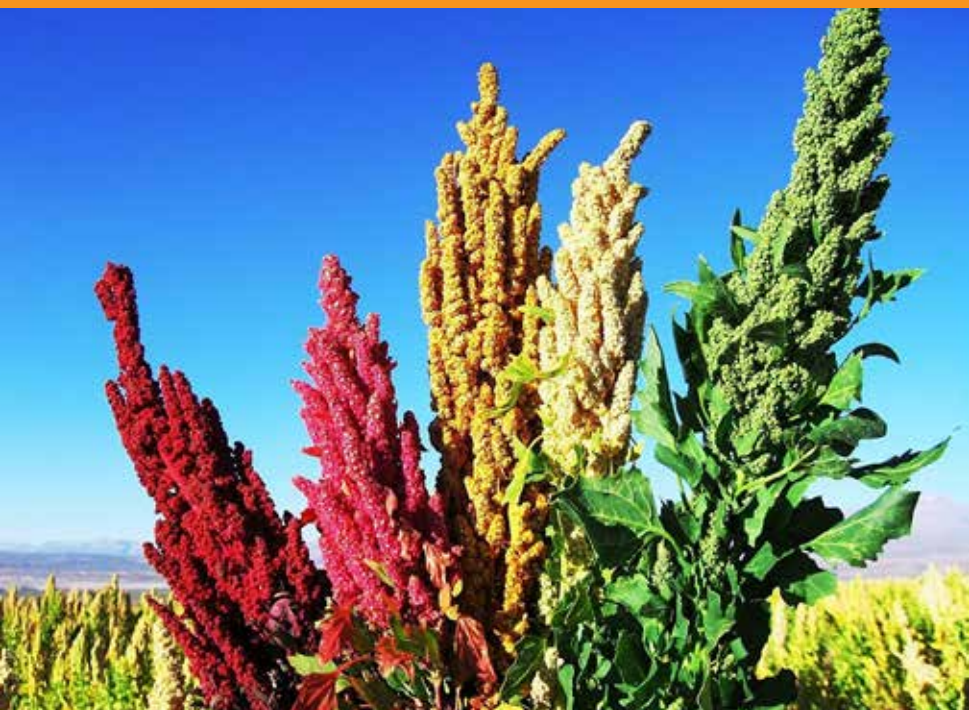
Неговото постепено распространување по светот почнува од 60 -тите

години наваму по откривањето на западната и американската наука на сознанието за големото и севкупно значење на составот на неговиот плод за човековиот организам. Високата хранлива вредност на плодот на ова растение произлегува од содржината на сите аминокиселини и белковини од животинско и растително потекло по која не му се рамни повеќето денес одгледувани житни и други култури затоа што истите кај нив не се комплетно застапени, а и содржински се помалку.

Ова зрно е богато и со растителни масти, витамини и антиоксиданси, со полезен сооднос за човечкиот организам, како и растителни влакна кои придонесуваат за одржување на подолга ситост и поволна дигестивна активност на организмот. Исто така големата содржина на магнезиум, манган, железо, фосфор и бакар заедно со останатата севкупна содржина придонесуваат во поткрепата на фактите

за превземање на титулата “Супер житарка” од страна на ова растение. Плодот-зрното и производите од овој плод е,и може да биде користен од луѓето кои се откажале од користење на производи со животинско потекло и оние кои се алергични на глутен. Но како и се што е на овој свет и квиноата како растение има недостатоци, а тоа е содржината на одредена количина сапонини кои му даваат горчлив вкус поради што е потребно нивно отстранување по пат на добро промивање на плодот пред употреба (се промива се додека не престане да испушта сапуница) по кое следи просушување. Како зрно или сомелено се додава во сите пецива, супи, салати, слатка и друга храна, но најчесто од се, се приготвува и употребува на истиот начин како и оризот. Покрај зрното како плод и другите делови од растението кога се во помлада фаза може да се користат во исхраната.

Ботанички ова растение како и хељдата не му припаѓа на семејството на житата, туку му припаѓа на семејството Chenopodiaceae –(Штирови, Лободи), а блиски роднини му се цвеклото, шеќерната репа, спанакот и др. Тоа е едногодишно растение кое во зависност од формата, сортата и условите на одгледување може да нарасне од 1-4 м. висина. Од истото постојат форми со црвени, црни, виолетова и кремва боја од кои со најголема застапеност е последнава. Растенијата имаат добро развиен коренов систем и добро развиени стебла со алтернативно распоредени листови, слични на лободата. Кај младите растенија листовите обично се зелени, а кога растенијата почнат да созреваат добиваат жолта, црвена или виолетова боја. Цветовите се на врвот од стеблата групирани во форма на гроздови од кои по оплодувањето се формираат и созреваат семиња со големина од 1-3 мм, округла форма и со различни боја, најчесто жолта. Квиноата обично е самооплодна, но доколку има можност за вкрстено оплодување приносот се зголемува за 10-15 %. Семињата се покриени со слој од сапунини кои со својата горчливост ги одбиваат птиците и други штетници да се исхрануваат со нив, а како што спомнавме погоре пред употреба на зрното за човечка исхрана истите се остраниваат со промивање. Квиноата е растение кое успева на температури од -8 до +38 степени целзиусови и од 0 до 4000 м. надморска висина. Вегетациониот период е од 90-125 дена во зависност од сортата, местоположбата и надморската висина. Поднесува прилично голема суша, високи температури и благи мразеви. Добро успева на сите типови почви тргнувајќи од најсиромашните, песокливи и кисе-

ли до многу алкалните и солени почви. Токму во ова е големината и значењето на ова растенија бидејќи дава можност да се искористат најлошите типови на почви за производство на храна, а ќе има и квалитативен придонес врз севкупниот агро-почвен фонд со нејзиното внесување во плодород со житни култури со што ќе се разбие континуирано одгледување на култури од иста фамилија. Според податоци од Турција каде оваа култура станува се позастапена и каде имаат веќе и сопствени сорти, разработена технологија и искуство во одгледувањето ова култура подготовка на почвата за нејзино одгледување е слична како и на другите пролетни култури. Пожелно е уште од есен обработка на почвата на длабочина 30-35 см со заорување на остатоците од претходната култура се со цел што поголемо акумулирање на влага и подобрување на физичко-хемиско-биолошките својства на истата. Пролетта се извршуваат плитки обработки за зачувување на влагата и сузбивање на плевелите. Бидејќи како што горе е наведено оваа култура издржува во првите фази на развојот ниски температури, сеидбата може да се изврши кога температурата на почвата е +2 степени целзиусови, кој како услов кај нас е овозможен веќе во првата половина на месец март. Сеидбата во ова време ќе им овозможи на растенијата фазите цветање и фомирање на плод кои настапуваат едно по друго на околу 45 дена од никнењето да ги поминат во текот на мај –јуни кои се повлажни и не се со максимуми на температури над 35 степени целзиусови што е доста важно бидејќи истите негативно се одразуваат врз квалитетот и количината на плод. Сеидбата се из-

вршува со сеалки за ситни семиња или со прилагодување на сеалките за жито. Растојанието меѓу редовите е 13-14 см, длабочината на сеидба е околу 1-1,5 см, а количината на семе е 800 грама/декар. Задолжително е како кај сите култури со ситно семе валирањето. Ѓубрењето може да се изврши предсеидбено или со самата сеидба доколку машината за сеидба конструктивно го овозможува. Количината на ѓубре е во зависност од типот на почвата и климатските услови при што за услови во Турција кои се слични на нашите како основно се внесува 25 кг/декар DAP (N-18- P -46) и предсеидбено 15 кг/декар Амониум сулфат (N-20,5%, S-23,5%). Заедно со сеидбата на почви сиромашни со хумус се внесуваат 2 кг/декар хумусно ѓубриво (Квиноа хумат). По 20 дена од никнењето, фаза 8-10 пара вистински листови се врши прихранување со внес на околу 25 кг.уреа /декар.

Негата на посевот се состои во сузбивање на евентуална појава на плевели со машинско култивирање, потоа сузбивање на евентуална појава на штетници и болести во помладите фази на развој и евентуално наводнување пред цветање. Со настапувањето на зрелост лисната маса опаѓа растенијата остануваат голи само со плодната маса, добиваат портокалова боја и влагата се спушта на околу 16% со што е настапен момент за жетва. Жетвата може да се изврши со житни комбайни со нивно прилагодување за жетва на ситно семе со намалување на бројот на вртежи на 500-600 и корекции во системот за одсејување. По завршетокот на жетвата добиената зрнена маса по потреба се прочистува од нечистотии, се просушува до 13% влага и се чува во соодветен складишен простор. Приносите се движат просечно од 200-400 кг.а добивани се приноси од 600 кг /декар во Турција, а во други земји и 960 кг.декар. ●

Алергија на пчелин отров

Пишува: Ирена Гареска

Др. Невенка Аџиевска

ШТО Е АЛЕРГИЈА?

При контакт на организмот со алергени како храна, лекови, полен, убои на инсекти итн. се создаваат антитела кои се врзуваат со клетки на организмот. Овие антитела ги препознаваат алергените како штетни супстанции за организмот. При следно внесување или вдишување на алергените, клетките со кои претходно се споиле антителата ослободуваат хистамин, а тој е причинител за симптомите на алергиската реакција. Во зависност од алергенот и начинот на кој тој е примен во организмот симптомите на алергија можат да се манифестираат како чешање, отоци и пликови на кожата, понатаму можат да се појават како кивање, секрет од носот, солзење на очите, отежнато дишење, сува кашлица, гушење. Симптомите на алергија можат да бидат благи, а можат да се појават и во многу тежок облик и да го загрозат животот на оној кој е алергичен.

Јас сум професионален пчелар и се занимавам со пчеларство 4 години. После една година работа во пчеларникот и редовни убои од кои имав само локални реакции, се случи да доживеам анафилактички шок предизвикан од убој на пчела. Бидејќи претходно не бев запознаена со фактот дека пчелар кој е редовно изложен на убои може одеднаш да добие тешка форма на алергија, јас не бев ни медицински опремена за да се справам со таквата ситуација. За малку мојата неинформираност ќе ме чинеше живот.

Алергија на пчелин отров Пчелниот отров е секрет кој го излучуваат пчелите од отровната жлезда. Тој претставува безбојна густа течност која има горчлив вкус и има мирис на мед. Пчелите го користат отровот како средство за одбрана од природните непријатели и тој претставува аларм за активирање на целото семејство во насока на одбрана на целата заедница. Пчелниот отров се користи во медицината за лечење на разни заболувања на оние пациенти кои не се осетливи на него, но и за лекување на пациенти кои се алергични на самиот отров. Пчелниот отров при убој може да предизвика локални и општи (системски) реакции. Локалните реакции настануваат на местото на убојот и се сметаат за нормална реакција при убој од пчела. Додека пак општата (системска) реакција не е нужно поврзана со местото на убојот и може да настане било каде на кожата или органите и да предизвика тешки симптоми и анафилактички шок.

АНАФИЛАКСА

Алергијата на пчелин отров може да предизвика анафилакса. Анафилаксата претставува живото-загрозувачка состојба која бара итна медицинска помош. Знаци и симптоми на анафилактички шок се:

- Брз или слаб пулс
- Краток здив
- Уртикарија
- Губење на свест
- Гадење, повраќање, пролив, неконтролирано мокрење
- Пад на крвниот притисок
- Доколку состојбата не се третира веднаш може да предизвика смрт

Општата реакција на пчелин убој е ретка појава и се јавува кај 5% од населението. Интересен е фактот

што алергијата на пчелин отров е најчеста појава кај оние кои се занимаваат со пчеларство, кај нивните членови на семејството или пак кај нивните соседи.

Митови кои им причинуваат заблуда дури и на оние кои долгогодишно се занимаваат со пчеларство

МИТ 1: Доколку првиот убој од пчела не предизвика алергиска реакција кај убодениот, тоа значи дека тој или таа не се алергични на отровот. Вистина: Првиот убој од пчела најчесто не предизвикува општа алергиска реакција кај никого, па дури ни кај оние кои се многу осетливи на пчелин отров.

МИТ 2: Доколку после долги години пчеларење и притоа примање на многубројни убои од пчели не се појавила алергиска реакција, тоа значи дека оној кој ги примил убоите никогаш нема да стане алергичен на отровот. Вистина: Алергиска реакција може да нема се до, на пример, илјадитиот убој од пчела, а да се појави на илјада и првиот и тоа реакцијата да се манифестира преку многу тешки симптоми.

МИТ 3: Оној кој страда од алергиски реакции на пчелин отров и пчелни производи може сам да се излекува од болеста без да се обрати кај доктор алерголог. Вистина: Бидејќи системската алергија сама по себе претставува потенцијално живото-загрозувачка состојба, не се препорачува болниот сам да ја менаџира состојбата. Оној кој има било каква алергиска реакција, особено општа треба да се консултира со доктор за понатамошно третирање или превенирање на болеста.

МИТ 4: Алергијата на пчелин убој е болест која не се превенира. Вистина: Со имуно-терапија спроведена од страна на стручно лице, доктор, пациентот има шанси од 80% до 95% да биде со целосна протекција (која што не трае цел живот). Кај луѓето со висок ризик може да се размисли и за доживотна имунотерапија.

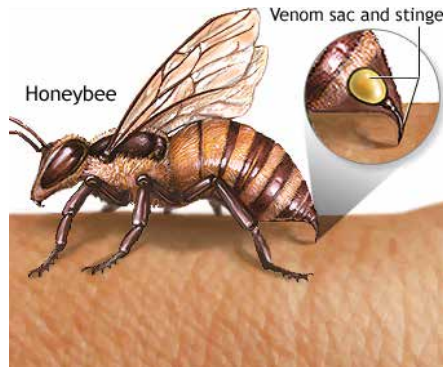

ТРЕТИРАЊЕ НА ЛОКАЛНА АЛЕРГИЈА ОД ПЧЕЛИН УБОД

При убод на пчела се јавува силна моментална болка на местото на убодот која понекогаш е проследена со црвенило, чешање и оток кој најчесто исчезнува во текот на 24 часа после убодот. Ваквата реакција е локална и доколку не премине во општа реакција се третира така што најпрво со ноктот или друг остар предмет со гребење се отстранува осилото и на самото место се ставаат ладни облоги, оцет, а може да се земе и таблета антихистамин за да се намалат симптомите. Доколку реакцијата од боцкањето премине во општа тогаш убодениот доколку има треба да прими најпрво антихистамин како лоратадин, аериус и слично и веднаш да се упати сам или да биде однесен во медицинска установа на понатамошно лекување и набљудување.

Препорака на Д-р. спец. Невенка Ациевска (лекар специјалист дерматовенеролог при Универзитетската клиника за дерматологија во Скопје) за оние кои што се занимаваат со пчеларство:

Оние кои се занимаваат со пчеларство припаѓаат во ризична група за појава на веномска алергија и/или анафилакса. Поради нивната константна експозиција на пчелин отров, пчеларите имаат повеќе алергиски одговори на убоците отколку останатата популација. Системските реакции се почести кај пчеларите кои имале 15-25 убоци од пчела годишно, во споредба со пчелари кои се на ASIT (allergen specific immunotherapy) и имале повеќе од 50 и повеќе убоци од пчела годишно. Исто така важен е и фактот дека за разлика од осата, кај која убодот може да е повеќекратен и таа не го губи осилото после убодот, па отровот е послаб, кај пчелата убодот е еден, осилото се губи (останува на местото на убодот) и се ослободува поголемо количество на отров по убод. Алергиската реакција се третира од протеините во веномот (отро-

вот) кои го активираат имуниот систем кај пациентите со алергија.

АЛЕРГИСКА РЕАКЦИЈА НА ВЕНОМ ОТРОВ) ОД Hymenoptera

Минорни, локални реакции се нормални после убод од инсект Hymenoptera. Но може да има и големи локални реакции, кои можат да бидат и со болка, црвенило, оток и јадеж кои исто така треба да се следат од лекар. Системска алергиска реакција се случува неколку минути после убодот и варира од минорна уртикарија до губење на свест. Хипотензијата или пад на притисокот е клучен параметар за тежината на алергиската реакција. Исто така можат да се појават симптоми на респираторниот систем, како и колапс и губење на свест. Поретко може да се развие и бифазен анафилактичен одговор.

Системската алергиска реакција може да биде: слаба - со појава на јадеж, уртикарија, лесен ангио-едем, ринитис, конјуктивитис; умерена - поизразен ангио-едем, лесна астма, абдоминална болка, повраќање, минорни хипотензивни симптоми, вртоглавици и главоболки и тешка: со ларингеален едем, респираторни симптоми со глад за воздух, хипотензија, колапс или губење на свест, со двојна инконтиненција (олабавување на сфинктерите). Поретко може да се јават и не-алергиски реакции, односно токсични реакции. Оние кои се алергични на пчелин отров или убоди од оса или стршлен потребно е секогаш при рака да имаат лекови препишани од доктор, кои ќе ги употребат веднаш при настанување на системска алергиска реакција.

Доколку реакцијата е умерена, лицето треба да се напије таблета антихистамин (лоратадин, цетиризин и сл.), како и таблета кортикостероид од 20 мг по потреба една, две или три таблети наеднаш. Советуваме и да се носат ампули Urbason од 40 мг (три на број) и ампула Synoren кои се аплицираат мускулно (доколку има

медицинско лице кое би можело да ги аплицира) соодветно со сет игли и шприцеви. Доколку алергиската реакција е тешка и минути се во прашање тогаш адреналинскиот автоинјектор за самоапликација е задолжителен. Се повикува итна медицинска помош или лицето се носи до најблиската амбуланта. Овој лек треба да го поседува секој пчелар особено ако пчеларникот е оддалечен од болница. Истиот може да се набави од аптеките во соседна Грција со запазување на рокот на траење. Ризичните лица во пчеларството не треба да работат сами во пчеларникот, како и да се јават на блиските ако работат сами. Пожелно е и да носат телефон со нив за итна комуникација доколку е потребна. Итниот сет со лекови секогаш треба да им е при рака и во него да има адреналински автоинјектор, кортикостероид во ампуларна и таблетарна форма и антихистамин во ампуларна и таблетарна форма.

ПРЕВЕНЦИЈА НА АЛЕРГИЈА ОД ПЧЕЛИН УБОД

Кај пациенти со помината системска реакција по убод од инсект, после консултација со дерматолог се праќаат на Институт за Имунологија за испитување на инсектна алергија и тотални IgE антитела, серолошки. Исто така се прават и in vivo кожни тестови на нашата Клиника. Откако ќе се утврди степен на антитела на пчелин отров повисок од нормалната референтна вредност, следниот чекор е вовед во хипосензибилизација, односно пациентот според веќе одреден протокол се сензибилизира со примање на одреден алерген. Тоа се повторува еднаш неделно со постепено покачување на дозата се додека не се постигне доза на одржување која се прима еднаш во месецот. После секоја инјекција пациентот се оперсвира 60 мин. Постапката се нарекува ASIT (allergen specific Immunotherapy) или SCIT (subcutaneous immunotherapy) или VIT (venom immunotherapy) или хипосензибилизација. Времетраењето на имунотерапијата обично е од 3 до 5 години. Се претпоставува дека после 5 години од VIT заштитата е околу 10 години, сепак во зависност од пациентот какви реакции имал претходно. Кај пациентите со висок ризик имунотерапијата може да е и доживотна. Сите пациенти кои се на хипосензибилизација се советуваат да носат ЕпиПен автоинјектор за самоапликација на адреналин во итни случаи, посебно ако и понатака се изложени на убоди од инсекти на кои се сензибилизираат (градинари, работници на отворено, пчелари). ●

Платформи за бербa на јагоди

Платформите се преносни или превозни со движење на нозете или со влечење, со погоден простор за да се смести берачот и амбалажата. Најважно за овие платформи е да се обезбедат со соодветна амбалажа во која ќе се ставаат набраните плодови. Во тој случај бербата може да се изврши без дополнителен застој.

Пишува: Деспина Крстевска

Производството на јагоди може да биде многу поедноставно и порентабилно, доколку се механизира бербата, но во граница на исплатливост, или ќе биде потполно неостварливо, ако бербата се врши само со човечка работна сила.

За оваа група на плодови постојат значителни разлики во начинот на бербa, со оглед на карактеристиките на поедини сорти. Бербата на јагодите може да се изврши рачно, рачно со помагала и со машина за бербa. Рачната бербa на јагоди е многу тешка работа, но истовремено е и овошен вид кај кој е многу тешко да се реши со механизирано берење. Од вкупните трошоци за производство, на трошоци за рачна бербa отпаѓаат 70-75%. Производителите на јагоди и конструкторите на машините настојуваат конструкцијата која

се воведува во новите машини да ги намали трошоците за берба, користејќи помагала, платформи или сложени машини. Бербата на јагоди може да се изведе на два начина: употреба на помагала за рачна берба и употреба на машини.

Платформите може да бидат: едноставни и сложени. Платформите се преносни или превозни со движење на носете или со влечење, со погоден простор за да се смести берачот и амбалажата. Најважно за овие платформи е да се обезбедат со соодветна амбалажа во која ќе се ставаат набраните плодови. Во тој случај бербата може да се изврши без дополнителен застој. При користење на платформата, амбалажата се поставува со цел да им бидат слободни и двете раце на берачите.

Едноставните платформи се тесни со три тркала. Седиштето е во средина, а на предната страна е стојалиштето за поставување на амбалажата, во која се берат плодите. На задната страна се остава напунетата амбалажа. На соодветно место е поставен чадорот кој е неопходен за работата да биде без застој, чадорот не е потребен само за берачите туку и за набраните плодови кои треба да се заштитат од сонце. За време на бер-

бата, берачот ја движи платформата со туркање од земјата со носете, без симнување од седиштето. Платформата се движи помеѓу два реда, а берачот бере и од двата реда.

Сложениите платформи се изработени за четири или повеќе берачи (до 25 берачи). Овие платформи се потпираат на тркалата со гуми, чии носачи се на завртки, кои се приспособуваат на висината на седиштето на берачот за да биде прилагодена на поедини сорти на јагоди од 22-55 см. Распоредот на берачите на овие платформи е во два реда, за да не си сметаат едни на други. Добро е кога погонската машина или трактор е опремен со површина доволна за поголем број амбалажа (гајби) потребна за да ја собере вкупната маса на јагоди од целата површина со плодови. Во зависност од зафатнината, за превоз се користи трактор или други погонски машини со сила од 25-50 kW.

На некои платформи на местото за амбалажа се поставени два хоризонтални транспортери (еден на лева страна, еден на десна страна) на кои се ставаат набраните плодови. Овој транспортер ги подигнува плодите до површината каде се полни амбалажата која се реди на палети.

УСЛУГИ ЗА ЧЛЕНСТВОТО

- Лобирање и застапување кај државните институции
- Редовно информирање за состојбите во земјоделството
- Информации за:
 - ✓ Директна финансиска поддршка во земјоделството;
 - ✓ Национална програма за рурален развој;
 - ✓ ИПАРД - програмата;
 - ✓ Огласи за закуп на земјоделско земјиште;
- Информирање и можност за учество на: обуки, саеми, студиски патувања и други настани што ги организира ФФРМ
- Бесплатна годишна претплата на единствено-ното земјоделско списание во РМ – Моја Земја и пристап до регионалното земјоделско списание на албански јазик - Toka Ime.
- Информирање по СМС за рокови за субвенциите, повици за ИПАРД и Национална програма за рурален развој, како и за активности на ФФРМ
 - ✓ Подготовка на апликации за добивање на земјоделско земјиште во државна сопственост;
- Помош за Регистрација на земјоделци, здруженија и кооперативи
- Помош за подготовка на бизнис, маркетинг планови за земјоделски задруги;
- ПР и комуникациски услуги
- Организација на Посети на Земјоделски Саеми
- Организација на Студиски патувања

ГОДИШНА ЧЛЕНАРИНА:

ГРУПНО ЧЛЕНСТВО - 2000 ДЕНАРИ ИНДИВИДУАЛНО ЧЛЕНСТВО: 500 ДЕНАРИ

Федерација на фармерите на Република Македонија

Адреса: ул „Гиго Михајловски“ бр. 4-1/1, 1000 Скопје

Тел/факс: 389 02 30 55 646

Email: ffrm@ffrm.org.mk

Веб страна: www.ffrm.org.mk